نووسینی د. زاهیر سوران .

11 ی ئەیلولی 2004 .

سکچوونی کوتوپڕ بە ئێشیریا کۆلی
(Acute Diarrhea of Escherichia Coli)

جۆرێکە لەسکچوون بە هۆی بەکتریای (E. coli) ئێشیریای کۆلاوەیە و بەزۆری لەساوا منداڵی بچوکدا دەردەکەوێت. بەکتریاکە لە گەورەدا دەبێتە هۆی سکچوونی خوێناوی و هەندێکجاریش دەبێتە هۆی هەوکردنی کۆئەندامی میز.

هۆزانی

هۆی سەرەکی سکچوونەکە بەکتریایەکی گرامنێگەتیڤە بەنێوی ئێشیریای کۆلای E. coli. بەکتریاکە 4 جۆر ئەنتیجێنی هەیە (O-antigen, k- antigen, H- antigen, F- antigen) ئەنتیجێنی (O) نزیکەی 165 جۆر، ئەنتیجێنی (H) نزیکەی 54 جۆرو ئەنتیجێنی (K) نزیکەی 103 جۆری سێرەمی هەیە. هەرچەندە ناتوانرێت هەموو جۆرە سێرەمیەکان جودا بکرێتەوە وە جوداکردنەوەی جۆری سێرەمی بەکتریاکە گرنگیەکی زۆری پەتازانی هەیە .

ئەوەی ڕاستی بێت 4 جۆر E. coli دەبنە هۆی پەیدابوونی سکچوون کە بریتییە لە جۆرێك ژەهری بەکتریاکە.

پەتازانی

هەندێك توێژەر دەبێژن ئەم جۆرە سکچوونە لە 50−80٪ ی هەموو سکچوونەکانی منداڵ (ژێر 2 ساڵان) دەگرێتەوە. لەو شوێنانەدا کە پاکو خاوێنی گشتی و ژینگەیان تیادا پشت گوێ خراوە زێدترە نەخۆشییەکە بڵاوە. لەساڵی 1996 دا E. coli 0157:H7 لە یابان بڵاوبۆوە . یەکەمجار لە ساڵی 1982پاش بڵاوبونەوەیەکی باکتریاکە ناسرایەوە .

ڕێگاکانی گواستنەوە

بەکتریاکە زۆر بەئاسانی لە ڕێگای دەستی پیس, کەلوپەلی پیس بووەوە (بەتایبەتی لەبەشی منداڵی تازە لە دایکبوودا و باخچەی منداڵاندا) دەگوێزرێتەوە. زۆرجاران لەشوێنە قەڵەباڵەخەکاندا دەبێتە هۆی خێرابوونی سکچوونەکە و لەوانەیە ببێتە هۆی مردنی ساوا.

نیشانەکان

سکچوونەکە زێدەتر تایبەتە بەساوا و شیرەخۆرە بەهۆی جۆرێکی سیرەوی بەکتریاکەوە کەوەك کۆلێرا وایە. بەکتریاکە لەنێوان 1−2 ڕۆژدا کردەکەوێت. لەپڕ منداڵ تای لێدێت, دەرشێتەوە و سکی دەچێت و پیساییەکە زۆر شل دەبێتەوە ، ڕەنگی زەردی کاڵ دەبێت و بۆنێکی ناخۆشیشی لێدێت. باری گشتی نەخۆش زوو تێکدەچێت و منداڵ شلەیەکی زۆر بەسکچوون و ڕشانەوەوە لەدەست دەدات و لەماوەیەکی کورتدا لەهۆش خۆی دەچێت. منداڵ خەواڵو دەبێت ، سوکە تای لێدێت ، چاوی بەقوڵا دەچێت سەر پەنجەکانی دەست و لاقی زۆر سارد دەبن. هەرچەندە سووتانەوەکە بەرگری پاش هەوکردن بەجێ دەهێڵێت وە لەوانەیە سکچوونەکە جارێکی دی بە هۆی جۆرێکی سیرەمی تری بەکتریاکەوە تووش ببێتەوە. هەندێکجار نیشانەکان بەشێوەیەکی دی دەست پێدەکەن وەك لەرزوتا و لەپیسایی نەخۆشدا ڕیشاڵی خوێنی تیادا دەبینرێت.

دەستنیشانکردن

نیشانەکانی سکچوونەکە زۆر بەسودن بۆ دەستنیشانکردنی سکچوونەکە، تێستی سێرەمی و بەکتریایی زۆر سودبەخش نین. بەڵام جیاکردنەوەی جۆری ژەهری بەکتریاکە سودبەخشە بۆ دەستنیشانکردن و ئەمیش لە تاقیگای باکتریۆلۆجی دا ئەنجام دەدرێت.

ڕێڕەوی نەخۆشییەکە

زۆر پێویستە زۆر زوو چارەی سکچوونەکە لەشیرەخۆرە و ساوادا بکرێت، تا ڕێژەی مردن کەمبکرێتەوە.

چارەسەرکردن

پێویستە لەباری کوتوپڕدا لەخوێنهێنەرەوە خوێیاو و شەکراو بدرێت بە منداڵ، کاتێك مەترسی کەمتر بێت لە دەمەوە شلەمەنی و خۆراك دەدرێت بە منداڵ ، یان بە سۆندە لە کونە لووتەوە خۆراك دەدرێت بە منداڵ.

لەبارەدا کوتوپڕەکاندا پێویستە ئەنتیبایۆتیك لەجۆری نیۆمیساین 100 ملگم / کگم کێشی منداڵ بدرێت بەنەخۆش.

هەروەها دەتوانرێت 50 ملگم ئەمپیسیلین / کگم / کێشی لەش ڕۆژانە لە 4 ژەمدا بدرێت بە نەخۆش.

خۆپاراستن

- پاکوخاوێنی مرۆڤ زۆر گرنگە، بە تایبەتی لەکاتی شیرداندا، خزمەتکردنی منداڵی گچکەی نەخۆش یان کاتێك دایكوباوك لەگەڵ منداڵدا لە نەخۆشخانە دەمێننەوە.
- زۆر پێویستە بۆماوەی 6 ڕۆژ منداڵی سکچوو لە نەخۆشخانە جودا بکرێتەوە.
- تا ئێستا هیچ پێکووتەیەك دژی ئەم بەکتریایە نییە تا مرۆڤ تووشی سکچوونەکە نەبێت.

سەرچاوەکان

1- د . زاهیر سوران ، نەخۆشییە درمەکان ، سۆ بەکترییاییەکان ، بەشی چوارەم ، چاپی یەکەم ، سلێمانی- کوردسان ، 2004 .

References:
1.Abram S. Benenson, Control of Communicable Diseases in Men, Ed a 75th Amer. Publ. Health Ass., 1990.
2.Marin Voiculescu, Acute Diarrhea with E. Coli In Infectious Diseases, Medical Ed, Bucurest-1990; 491-98.
3.Flexner S. On the etiology of tropical dysentery. Philadelphia Med J. 1990; 6:417.
4.Shiga K. Observations on the epidermiologiy of dysentery in Japan. Philippine J Sci. 1906; 1: 485.
5.Benenson, A. Control of Communicable Diseases in Men, Ed. A 14-a Amer. Publ. Health Ass., 1985.
6.M. Schaechter, Gerald M and Barry I. Eisenstein. Mechanism f Micrbial Disease. Wiilliams & wilkins, 1993.
7.Barbara A. B., Nrman T. Begg and Stephen H. Gillespie. Infectius Disease, Blakwell Science 1996.. pp 370-374.
8.Dupont H, Hornick R. et al., Clinical approach to infectious diarrheas, Medicine. 1973; 52: 265.
9.Herbert L. Dupont., Bacillary Disentry., In: Principles and Practice of Infectious Diseases, 1995; 2033-38. 9. Levine, 11. M. Escherichia coli Infections, New Engl J Med. 1985; 313. 445.
10.World Health, The magazine of world health organization. No. 2, March-April 1997.